

W E SRODĘ DNIA 7. GRUDNIA 1803.

Z Wiednia d. 30. Listopada.

J. C. K. M. raczył Józefowi hrabi Sweerts Sporkowi, na dowod swego Naywyższego ukontentowania z jego przez 26 lat w Czechach i Galicyi w urzędzie radcy odbywaney służby, a mianowicie w Lwowie iako wice gubernatora, udzielić naytaskawiey godności aktualnego tajnego radcy do interesow wewnętrznych.

Hrabiego Stańisława Alexandrowieza raczył J. C. K. M. zaszczycić naytaskawiey godnością aktualnego C. K. szambelana.

J. C. K. M. raczył Franciszka Jozefa Peslera, właściciela dóbr Langhalsen i Heimbach w Austryi, przez naytaskawszy wzgląd na położone w kraju rozmaite zastugi, do stanu krajowego rycerstwa z całym jego potomstwem naytaskawiey wynieść.

Rotmistrza C. K. regimentu kieryslerow Xcia Alberta, Jana Ferdynanda Kuttalek, raczył J. C. K. M. na dowod swego naywyższego ukontentowania z jego 34 letniej służby i okazany nie raz odwagi, do godności krajowego ślachestwa naytaskawiey wynieść, z uwolnieniem od tacy.

Bywszy hrabiego Stiebarischa kommissarz, a teraz biorący wysłużoną pensyą, Franciszek Treuer, z Griskirchen w Austryi, po-

stał Arcy Xciu Jmé Karolowi 146 ryń. 24 kr. z obowiązkiem poselania ich corocznie pokrytyko żyć będzie, na dokładanie co dziennie do zwykłego żołdu od 1 Listopada b. r. po 8 kr. 3 nayskaliczeńszym inwalidom z regimentow Jordisa, Steina i Klebeka. Arcy Xżę Jmé rozkazawszy, aby ta summa stosownie do woli dawcy naywiększym kalekom rzetelnie wypłacana była, raczył także w następującym bicielecie wyrazić swoje ukontentowanie wspomnionemu Treuerowi, za wsparcie obrońcow oyczyzny:

"Przestauę mi pod d. 15 t. m. 146 ryń. 24 kr. na dokładkę codzienną dla naywiększych kalekow regimentow Jordisa, Steina i Klebeka, z obowiązkiem wypłacania ich corocznie, przyjątem z wdzięczności, w imieniu inwalidow, i osobistym uczuciem za tak ślachtetny czyn. Własne przekonanie o dobrym czynie jest naypleknieyszą dla W Pana nagrodą; lecz większą ieszcze daleko będzie jeżeli przykład Jego zachęci ślachtetne dusze do wspierania obrońcow oyczyzny. Mam sobie za ukontentowanie wskazać W Panu te widoki pociechy, zapewniając go oraz o moim szacunku. ,,

Z Kätysbonwid. 16. Listopada.

Seym rozpoczął na dniu 14. urocznienia

względem dekretu komisji Cesarskiej ty-
czącego się głosów męzkich. Saxonia, Bran-
deburg, Bawarya, Württemberg i Baden da-
ły już swoje głosy tak w kolegium Elektorów
i w kolegium Xiążąt. Posiedzenie trwało
do godziny 2 po południu.

Dnia 10 i 11 podano dyktaturze różne
memoryaty. Jeden z nich był od izby Cesar-
skiej w Wetzlar, względem utrzymywania
osób należących do kancelaryi tej izby;
drugi hrabiego Plettenberg obeymuje żądanie
przydatku do wynadgrozienia dla niego; trze-
ci hrabiego Linauge Gunlers Hum tyczy się
zniesienia sekwestru na lewym brzegu Renu.
Xzę Croy, Xzę Sayn Witgenstein, i Xiąże
Hohenzollern Sigmaingen żądali także przy-
zuania sobie głosów męzkich. Baron Fahren-
berg minister dyrektoryalny Austriacki ode-
brał z Wiednia reskrypt tyczący się instruk-
cyy dworu Berlińskiego, które dwor ten mi-
nistrowi swemu przy seymie Rzeszy w oko-
liczności głosów męzkich uważanych przez
wzgląd na religią przestał.

Dnia wczorayszego w wieczor odprawi-
ło się jeszcze posiedzenie dyktatury. Na po-
siedzeniu tym czytano list hrabiego Wolfegg,
w którym żąda aby w konkluzum deputacyi
pod d. 7 Maia zapadłym uczyniono odmianę.
Hrabia Rechten podał także memoryat, w
którym żądali się ua dwor Bawarski, że ten
krzywdzi go w jego prawach, iako najwyż-
szego zwierzchnika. Minister Elektora Jmć
Bawarsko-Palatynskiego przed kilku dniami
podał był seymowi memoryat, w którym stan
rzeczy tej wyjaśnia.

Z Wenecyi d. 9. Listopada.

Gazetą Korfu pod d. 28 Września mie-
ści w sobie następujący artykuł:

"Przez fregatę angielską przybyła tu
pod dniem 10 b. m. z Malty P. Spirydion Fe-
refli konsul rządu brytańskiego odebrał nowe

zaufalne listy, które robią go Rezydentem
Króla Jmć angielskiego przy rządzie Rzpltey
Siedmiu wysp. Ten godny i szanowny mini-
ster oddał swe zaufalne listy senatowi, który
z wielkim swoim ukontentowaniem widział
wytazy przychylny, iakich Król Jmć angiel-
ski raczył użyć względem pomienionego se-
natu, listy te są tak podpisane: *Vester bonus
Amicus Georgius Rex* (Wasz dobry przy-
jaciel, Jerzy Król.)

Dowiadujemy się także z Korfu, że se-
kretarz lorda Elgina zawsze się znajduje w
Cerigo, w celu doglądania, wydobywania z
morza skrzyń napełnionych starożytnościami;
były one na statku który nieszczęściem roz-
bił się pod brzegami tej wyspy. Koszta te-
go wydobywania wynoszą dotąd 10,000 funt.
szt.

Z Londynu d. 15. Listopada.

Huk armat w St. James Parku i w Tow-
rze ogłosił wczoray popołudniu o godzinie 4
zajęcie hollenderskich zachodnio-indyjskich
osad Demerary i Essequebo. D. 19 Wrześ:
podały się przez kapitulacją wojskom J. K.
Mci pod dowodztwem jenerała Grinfielda;
kommodor Hood dowodził przy tej wypra-
wie okrętami. Dworska gazeta zawiera nastę-
pujące o tem doniesienia:

*Gen. leit. Grinfield do lorda Hobarda,
na Demerarze z Starbroku dnia 20
Września.*

"Mam honor donieść JW. Panu, że ta
osada, rownie iak Essequebo poddały się; ka-
pitulowały wczoray, a dziś my ich objeli.
Korzystam z okazji do Barbados odchodzące-
go okrętu dla przestania JW. Panu tej depe-
szy, którą przedzey spodziewam się odbie-
rzesz, niżeli te, które z kommodorem Hood
niebawnie z wszystkimi szczegułami wyszle-
my. "

Kommodor Hood de P. Nepean d.
d. 20 Września.

ko chorobę, trawiącą gorączkę, umarło tam
4 ludzi.

" Mci Panie ! Poczytuiać za nader ważną rzecz dla handlowych interesów donieść jako nayprędzey o poddaniu się woyskom J. K. Mci osad Demerary i Bellequebo, korzystam zatem z tey okazji donosząc, że wczoray rano na okręcie Heureux zawarta została kapitulacya; dwa okręty weszły tegoż wieczora na rzekę, 200 żołnierzy osadziło twierdzę Frederyk, a dziś rano osady oddane zostały. Korweta Hipones o 18 armatach, iedyny tu znajdujący się batawski woienny okręt, jest w kapitulacyi zajęty. Mam honor bydź &c. — *Sam. Hood.* „

Lord Hawkesbury jest na para wyższej izby wyniesiony.

Artykuł *True Briton* względem P. Focha, jest w wielu gazetach powtarzany i zbiłany. Tym czasem przekonywamy się, że minister Addington, szuka wsparcia w dawney opozycyi, czyli stronie Whigow (republikanow), i że P. Pitt nie chciałby razem z Panem Tierney zasiadać w administracyi.

Nim ieszcze te urzędowe doniesienia oznaymione zostały, rozgłosily niektóre pisma, że także hollenderska osada Suriname wzięta została; lecz to nie prawda.

Polowe sprzęty J. K. Mci już są w pogotowiu, i zaraz wyiedzie do armii z sztan-darami narodowemi, iak tylko nieprzyiaciel wylądnie. — Wczoray wyszło przeszło 200 wozow z ammunicyą nad brzegi.

Wczoray rozpuszczono tu znouwu pogłoskę o wypłynieniu nieprzyziacielskiej floty z Brestu; lecz nie uwierzono tey spekulantom wieści. Tymczasem mowią, że nasza fregata *Dyament* widziela przed 8 dniami wypły wiający 1 liniowy okręt i fregatę z Oryentu, które bieg swoy ku zachodowi obracały, i natychmiast popłynęła do Korku dla ostrzeżenia o tem admirała Gardnera. Gazety korkskie donoszą, że tam 4 liniowe okręty w pogotowiu stoją do przywitania nieprzyziaciela. Admirał Cornwallis, pomimo ostatnich burz, utrzymał się na swoim stanowisku przed Brestem, i ostatnie jego doniesienia zapewniaj, że brestńska flotta iesze nie wypłynęła, lubo wkrótce spodziewać się tego potrzeba. Oprócz woiennych okrętow z Orientu wyszłych, mogły także wypłynąć w Ferolu i Korunna stojące, które tylko pomyślnego oczekiwaly wintu.

Ma bydź nowy mocniejszy ieszcze przeciww francuzkim flotyllom atak, a szczególniey przeciw Boulogne. Kapitan Morris ma nad nim mieć dowodztwo; ale więcey ludzi mniema, że Sidney Smith będzie do niego użyty.

Niemiecki legion, który tu wystawiają, naywięcey będzie się z Hanoweranow składał, i 4000 ludzi będzie liczny; już 1400 jest uzbroionych. Xiążę Cambridge ma nad nim kommendę i przeznaczeniem iego jest Irlandya.

Z Nowegoiorku donoszą pod d. 10 Października: "Stawny Samuel Adams, ieden z sprawcow amerykańskiej rewolucyi, umarł tu d. 2 t. m. Dzwony tuteyszego miasta przez pół godziny odgłos dawały, a duchowienstwo, i publiczni urzędnicy, wezwali tuteyszych konsulow &c. do oddania mu ostatniey posługi. Samuel Adams dożył 82 lat, i nie trzeba go brać za prezydenta Jana Adams, który dotąd żyje. Złociowa gorączka ieszcze tu panuje; ale niemniej jest grasująca w Filadelfji, skąd wiele mieszkańcow się wyniosło, i wszystkie interesa zatamowane zostały. „

Wiadomość o zarazie w Newkastle, są Bogu dzięki nie trwożne; na zwyczajną tyl-

Mieszkańcy Malty ofiarowali wyflawic 2 regimenta dla obrony wyspy, która ofiara przyjęta została.

Ostatniej soboty francuzka armatna łódź Numero 344 została nie daleko Portsmoutha na piasek wtrącona. Jest nowa lecz maszty i liny nie są najlepsze. Może unieść 70 ludzi, i zapewne była przez ostatnią burzę gdzieś z kotwicy zerwana.

Kapitan Fryderyk Thefiges, dawniej kapitan 2giej klasy na flocie rosyjskiej, otrzymał od Króla Jmć pozwolenie noszenia orderu 4tej klasy, którym go Katarzyna II. zaszczycała.

Król Jmć polował poraz pierwszy w tym roku z hartami, i Książę Cambridge mu towarzyszył.

Wzdłuż Tamizy założono wiele baterii, i uczyniono przygotowania na przypadek wylądowania nieprzyjaciela wysadzić most dla bezpieczeństwa Londynu na powietrze. Brzegi nasze obiechali indzynierowie, i donieśli Xciu Jorku, iż zadnego nie ma już słabego punktu nigdzie. Z odwodowcy armii wiele ziorą ludzi do gwardyji i liniowego wojska. Wiele wojsk naszych ucierpiawszy wiele pod namiętami, zostały do obszar przeniesionemi.

Z Lizbony od naszego posła, lorda Fitzgeralda, nadeszły zaspokajające doniesienia tak względem bezpieczeństwa własności angielskiej w Portugalii, iako też względem nieprzyjacielskiego wtargnięcia. Francuzka w Baionnie armia będzie przeciw Anglii użyta.

Lordowi Nelsonowi przyznano jeszcze sądownie 13,000 f. szt. zdobycznych pieniędzy, które mu lord St. Vincent zaprzeczył.

Negocyaeye względem odnowienia traktatu handlowego roku 1794 z Ameryką, idą dosyć pomyślnie.

Jeżeli Francuzi na angielskich okrętach zabierają Irlandczyka w niewolę, tedy obchodzą się z nim tak przyjacielsko, iak gdyby z Francuzem, niektórzy nawet wchodzą w francuzką służbę.

Lord Nelson donosi z wysokości Tu'onu pod d. 17 Września o zabraniu francuzkiego korsarza 4 braci i drugiego la Caille. — Dworska gazeta donosi także o zatopieniu hollenderskiego bryga de Haafle przez kapitana Page. — Dalej donosi taż gazeta o mianowaniu P. Pierrepoint nadzwyczajnym posłem do Sokołmu, iako też o oddaniu lordowi Pelham pieczęci hrabstwa Lancastru.

Ostatniej soboty widziano tu o godzinie 9 w wieczor jasniejący na niebie Meteor, który wkrótce zniknął. Ludzie zabobonni wzięli to za przepowiedniący znak niebieski. W Dowrze widziano go także; miał 30 sążniowy ogon i dał się przez 4 godziny widzieć; znikając zostawił słarszysty zapach. Niektóre osoby wpadły z tak niespodziewanego światła w mdłości, a inne mniemały, że sądny dzień już nastąpi.

Wielu skazanych do Botany Bay zbrodniarzy uszli do Otaheity, i bardzo dobrze od tamtejszego Króla przyjętymi i udarowanymi zostali, ponieważ wielką zręczność okazali w budowaniu okrętów i już ich wiele wystawili.

Nasze doniesienia z Portugalii i Hiszpanii powierdzają wiadomość o neutralności obu państw za zapłatą pewnej roczney summy Francji.

Flotta zostająca pod dowództwem admirała Keita w Dunach i na północnem morzu, składa się z 82 wojennych okrętów, w liczbie których znajduje się 5 liniowych.

Miior Shrapnell czynił doświadczenie szelania z haubic armatnemi kulami, które wielkie spustoszenia czynią. Tego niszczącego sposobu użyją przeciw lądującym okrętom nieprzyjacielskim.

Na St. Domingo tak wielki niedostatek żywności panuje, iż musiano się udać do zabijania koni i psów.

Dwie francuzkie fregaty zawiozły wojska z Tulonu do Kalwi w Korsyce, gdzie teraz są blokowane. Nelsona flotta przed Tulonem liczy 11 liniowych okrętów.

Bey Mamelukow Elfi dawał w tych dniach wielki obiad, na którym znajdował się lord Hutinson i wiele znakomitych Anglików. Niedawno popisywał się tenże Bey przed Xięciem Wallii z swoją zręcznością jeźdzenia na dzielnym bardzo arabskim koniu.

Z Kadyxu posłano 1200 wojska w poszukiwaniu do Wera Crux. Z Barcelony nie chciało żadnych żywności dla floty Nelsona wypuścić.

Podług urzędowej listy wojennego wydziału, liczba ochotników wynosi teraz w Anglii 335 309 ludzi, w liczbie których znajduje się 31.600 jazdy i 6207 artylerzystów.

Siedney Smith znajduje się teraz w Londynie i miewa częste naradzenia z admirałami.

Liwerspoński korsarz zabrał wschodnioindyjski okręt francuzki wartości 300,000 f. szt. — Wczoraj wyszło z Dealu 7 wojennych okrętów ku brzegom francuzkim.

Nigdy jeszcze w naszych portach nie był tak wielki wzbunek marynkarzy jak ostatni. Na kupieckich okrętach mało co zostawiono marynkarzy. W Portsmouthie uzbrojają wszystkich łodzie, które tylko i armatę unieść mogą.

Z Paryża d. 16. Listopada.

Ponieważ wiele niemieckich Xiążąt, którym wyznaczono dochód z cał reńskich, żala się, że to cło nie wystarcza na zapewnienie im wynagrodzenie, wyznaczył przeto rząd komisją z 3 doświadczonych statystów, która ma wywrzyc w ich żądania i urządzić rzecz całą. Imiona mężów do tego

wyznaczonych, zaręczają za wypadek ich pracy; są radca stanu Crejet, Pfeffel i Coqueber, Monbret.

Pod czas ataku angielskiego przy Boulogne d. 5 t. m. udał się pierwszy konsul na sweją peuiszę do portu na początku rozmowy i bawił przez cały czas bitwy. Jest to zwyczajem bohaterów, mowi jedno tutejsze pismo, tak czynili Cezar, Fryderyk i wszyscy wielcy hetmani. W czasie bitwy sam Bonaparte wymierzył dwa nowe moździerze przeciw Anglików i wypalił. Wiadomo jak wielkie on talenta w artylerji posiada.

Z Boulogne donoszą d. 13 Listopada: „Wczoraj przybył tu minister marynarki Decrès. Z wiedził już porty Cherburga, Hawru, i Diepy. Przed 3 dniami przybyło tu jeszcze 30 płaskich statków z 700 ludzmi z Hawru. Wojska pałają chęcią rozpoczęcia wyprawy. Angielskie okręty nie pokazują się więcej przed naszym portem: burzliwe powietrze oddala ich od brzegów. Czas wyprawy przeciw Anglii jest bardzo bliski.”

Pierwszy konsul znajduje się jeszcze w Boulogne, i nie wiadomo kiedy do Paryża powróci.

Dnia 18. Listopada.

Z Brestu jak dziś słychać, wyszło 7 liniowych okrętów i wiele mniejszych statków z 15,000 lądowego wojska. Mają być do Irlandyi przeznaczone. Rozchodzą się nawet zawczesne pogłoski, że już wylądowały; ale ponieważ Monitor nie jeszcze b donosi, potrzeba więc czekać potwierdzenia. Inna pogłoska, jakoby generał Augersau z 30,000 wojska wyśiadł do Irlandyi, wcale niezgodnie wiary.

Minister Talleyrand, margrabia de Gallo, margrabia Luchefini z swemi małżonkami i C. K. ambasador hrabia Cobenzl poiechali do Morfontaine, wsi Jozefa Bonapartego. Po

droż ta podług mniemania niektórych ma mieć ważne zamiary.

Goniec przybyły w tych dniach z Madrytu, przywiozł potwierdzenie traktatu względem neutralności Hiszpanii i Portugalii za opłatą pewnych subsydyów.

Dowiadujemy się z pewnych źródeł, mowią tutejsze pisma, iż od armii francuzkiey w Hanowerze żadne woyska prócz 3 regimentow jazdy nie będą więcey oderwane. Armia ta zostanie się do dalszego czasu w tczajnieyszym swoim stanie.

Jeden officyer pisze z Boulogne pod d. 13 t. m. " Mowią, iż się mamy z Anglikami pojednać, coby bardzo źle było, jeżeli prawda. W Londynie samem powinien być pokoy podpisany. Domyślamy się, iż nasza bresteńska flotta musiała korzystać z pomyslnego dotąd wiatru dla przewiezienia woysk do Irlandyi. Spodziewać się należy, że i na nas wkrótce kolej przyydzie: wszystko znajduie się w gotowości i armia rozkazu tylko oczekuje udania się na okręty. Anglicy oddalili się od naszych brzegow i my ich szukać musimy. Pierwszy konsul bawi tu ieszcze ciągle, i nieprzestaje ćwiczyć woyska nawet w wieczor i w nocy przy pochodniach w pewnych nowych obrotach. „

D. 12 t. m. 3 dywizye flotyli złożone z 18 płaskich statkow, 3 armatnych szalup, 22 sloopow i 40 rybackich statkow, popłynęły z St. Malo do Cherburga. — " Anglicy (piszą dalej z Cherburgi) pływają ieszcze zawsze po naszych wodach, lecz w odległości dwoch armatnych wystrzałow; nie mogą przeto widzieć co się tu dzieie. Służba znakowa iest tu przedziwnie urządzona: w 3 godzinach dochodzą stąd znaki aż do Flesingi. Wszystko iest do odptynienia gotowe: wielki dzień się zbliża, i nigdy nie widziano w woysku większego zapału. „

Przy Boulogne, gdzie na wniyściu portu robią dwa nowe szauce, pomnożono ieszcze liczbę robotnikow 2000. Ustawicznie padający tam deszcz nieprzeszkadza wcale robotom. Ile tam od niejakiego czasu deszcze ciągle padają, rownie iak w bywszey Pikardyji, tak znowu w Burgundyi naywiększa pannie susza, co iest przyczyną, że Sekwana mało ma wody. W Paryżu bardzo wiele zrodziło się chorob z niestałego powietrza.

Korsarze Gwadelupy zabrali 13 kupieckich angielskich okrętow.

Tutejsze pisma mowią, iż żydzi winni ieszczególniey wdaniu się francuzkiego rządu, że w niektórych okolicach zniesiono żydowskie pogłowne.

Aktorowie francuzkiego teatru zaprofilili P. Kotzebę do loży na reprezentacyą iego sztuki *Nienawiść ludzi i żal*. Teatr Montanfier to samo uczynił na reprezentacyą: *Cadet-Roussel Misanthrope*.

Na Sekwanie pod Paryżem budują teraz okręt nowego gatunku. P. Ducrest, który się od 40 lat trudni wydoskonaleniem wszystkich części hidrauliki i budowy okrętow, dał inż powiele razy poznać swoje talenta. Na zaręczenie więc dozorczy morskiej indzynyerii wezwał go prefekt departamntu S kwiny, aby zbudował okręt Piramida nazwany. Okręt ten iest z samych lodowych klepek stawiany bez żadnych zakrzywień, będzie płaski i szybciey pływający niżeli inne okręty.

Tuteysli popisowi muszą się teraz stawić.

Wzięte niedawno za zmyślonemi kwitami na Bartelemiego i innych senatorow 6000 fr. z kasly senatu, zostaly do teyże kasly pod bezimiennem piśmie odesłane.

Botanicy angielscy PP. Lee i Kennedy z Hammersmith przy Londynie, posłali tuteyszemu muzeum 100 gatunkow zagranicney tatarcki, za co im muzeum na wzajem 4 skrzyżnie różnych roślin posłalo.

Czyniono po dwa razy próbę angielskiego i francuzkiego prochu; po oba razy pokazało się, iż francuzki daleko daley niesie.

Listy z Madrytu zaprzeczają pogłoski o zmianie hiszpańskiego ministeryum.

Czytamy teraz oznajmienie o zupełnym odpuszczeniu, które kardynał legat Kaprara wydał z powodu nadanego jubileuszu. Maluje w nim szczęśliwość wyptywającą z przywroconego pokoju i religii we Francyi i zgromadzenia wszystkich owieczek pod jednego pasterza. "Lecz nie dosyć na ten (mowi daley), że staracie się o ozdobę i okazałość waszych kościołow, że oddacie należącą się cześć Bogu; Bóg chce być nadewszystko czczony w duchu i prawdzie. Muliemy się zrzec czartowskich więzow, nasze grzechy obmyć w świętey wodzie pokuty, i tak oczyszczonemi do łaski Boskiej powrócić. Cieszcie się więc Francuzi! nadszedł dzień miłosierdzia. Chwytajcie się nowego ratunku, który wam Bog zastępow po rozbiciu okrętu podaje. Na mocy apostołskiego pełnomocnictwa ogłaszamy zupełny odpust, który Jego Świętobliwość udzielił raczył, &c."

Z Kopenhagi d. 8. Listopada.

Wczoray wieczorem przybył officyer rossyyski kuryerem do tuteyszego posta rossyyskiego; depesze jego mają być wielkiej wagi.

Tuteysze zgromadzenie gospodarstwa wieyskiego wyznaczyło nagrody sto talarow, czyli złoty medal za dokładną odpowiedź na zapytanie; jakim najlepszym sposobem można z kości zrobić posilną supę?

Do Petersburga przybyło w tym roku do 2 Paźdz: 1025 okrętow, między którymi liczono 79 pod banderą duńską, a wyptynęło 863 okrętow, a między temi 72 duńskich. Handel miasta Lubeki, od lat wielu nie był tak wielkim iak jest teraz.

Zaczęto już w wielu miejscach uczyć dzieci podług przepisu P. Pestalozego, wkrótce i w innych ieszcze tenże tryb ma być wprowadzony, a nauczyciele Ström i Törlitz wysłani do Burgdorf, będą mieli za swoim powrotem sposobność użycia tego nowego sposobu na swojej oyczystey ziemi.

W Tönningen i w innych naszych portach, przedsięwzięte są ostrożności przeciw zarazie, która się pokazała w Malaga.

Rozmaite Wiadomości.

O długości życia zwierząt.

Nie łatwą jest rzeczą oznaczyć rzetelnie długość życia zwierząt. Dziełopisowic i badacze natury opowiadają w tym względzie rzeczy dosyć osobliwsze. *Pausaniasz* wspomina o łani, którey naszyinik miał napis następujący. *Złapano mnie gdym była sarnieciem wczasie oswobodzenia Troi przez Agnora.* Karol VI. znalazł teleńia w lesie Sanlis który na swoim naszyiniku miał napis *Hoc me Cesar donavit* (Cesarz tym udarował mnie raczył.) Inna łania w krotce potem znaleziona była z napisem: *noli me tangere, quia Cesaris sum* (niedotykaj mnie się, bo do Cesarza należę) Fryderyk II. Cesarz wpuszcł do stawu małego szczupaczka mającego pod skórą łba, pierścionek złoty z napisem następującym w Greckim języku: Jestem najpierwszą rybą wpuszczoną do tego stawu. Cesarz Fryderyk II. wpuszcł mnie do niego własną swoją reka dnia 5 Października 1230. Szczupak ten w roku 1497 złapanym został i miał najmniej 267 lat. — Widziano karpie w fossie zamku Pontchartrain, które najmniej po 150 lat miały, a były rownie szybkimi, rownie rzyżwemi iak karpie zwyczajne.

Osobliwość więcey prawdziwa, niżeli do prawdy podobna.

Osobliwsze wydarzyło się zdarzenie, któremu trudno było uwierzyć, gdybyśmy

nie byli w wieku pełnym osobliwości. Wręcz śmieszny? Ktożby się mógł spodziewać, aby człowiek mający 80 lat odmłodził się do tego punktu, iżby się szalenie zakochał: i jednakowoż to się zdarzyło Bohaterowi tej powieści. Oczekiwać momentu zakochania się potaż pierwszy aż do dościsła lat 80 jest rzeczą nader osobliwszą, a byłoby jeszcze większą, gdyby miłość wszystkim wiekom nie była spólna.

N... w swojej młodości lubił bardzo grać w karty; i dwie namiętności nie panują razem w sercu naszym prócz tego uczyniono postrzeżenie, że gracz zbyt łatwo pozbywa się panowania kobiet. Czyli lepszy jest być graczem niżeli miłośnikiem kobiet? pytania tego rozwięzywać nie będą: potem upodobaniu do gry, nastąpiło największe polubienie w polowaniu. Ta nowa namiętność nie opuściła go aż roku 80 życia jego. Na ten czas załto zgrzybiały do poświęcenia się polowaniu, nadto rozsądny do wrocenia się do pierwszej namiętności grania, mniemał, że serce jego dosyć jest jeszcze zdolnym do kochania, a osoba jego dosyć ma przyjemności, aby się podobać mogła; w wieku tym posiadasz jeszcze człowiek przyjemność? tak przynajmniej myślił. Umieścił się przeto w liczbie czcicielow Elhanty młodey kobiety, która z pięknością postawy łączyła nadzwyczajną żywość, a z dowcipem najwykwitniejszą kokieterią. Jakąż kobietę obrał dla siebie N...! Lecz zatrzymajcie wasze zdanie widzieć będziecie rzecz osobliwszą. Dziesięciu rywalów młodych i rzeźwych nie odstręczyło człowieka zgrzybiałego. Kobiety mają swoje dziwactwa (mówił sam do siebie) sławna Ninon Enclos, podobała się i miała kochanków mając lat 80. I potrzebaż było więcej dla ożywienia nadziei: Lecz nasz Bohater odniosłże, pożądany skutek? Tak jest, prze-

ciw wszelkiemu podobieństwu. Przedmiot wiśwey miłości zrobił oświadczenie w sposobie manifestu użył wszystkich dowodów mogących dobrze usłużyć jego miłości, przyśięgał że nadzwyczajnie kocha, i jest roztrępnym i wyróżnionym, przydając do tego rzeczy tak mało podobne do wiary, że bez wątpienia ciekawość Ellianty zaotrzyma. Ciekawość jest rzeczą nader osobliwszą. Słowem Ellianta wzięła za męża N... a co więcej, żyją zgodnie i służą za wzor wieraym małżonkom, co nader rzeczą osobliwszą wydawać się musi.

Myśli z dziennika iedney kobiety wyjęte.

Prawdziwie ślachetne dusze więcej bývają poruszone piękniemi przymiotami innych ludzi, niżeli własnemi.

Jako znajdują się spópyrzenia, które więcej znają niżeli słowa, tak nierownie znajdują się głosy, które w mowieniu pięknie brzmią, niżeli najwdzięczniejsza muzyka.

W młodości nad wszystkim się załtanawiamy prócz siebie. W tym wieku żądamy szczęścia z wszystkiego co nas otacza, i wszystko zwraca nas nieznacznie do samych siebie.

Czasem nie przedmiot naszej miłości czyni nam honor, ale to co w nim kochamy.

Zimne dusze posiadają tylko pamięć; czułe zaś dar przypomnienia; przeszłość nie jest dla nich umartą, ale tylko nie przytomną.

Częstokroć moglibyśmy własnem oprzec się namiętnościom, gdyby nas namiętności innych nieporęwały.

Mocne dusze kochają; ale słabe żądają tylko.

Trudno jest zachować się tak, aby nas nikt nie przeniknął. Stupiec przychodzi i odchodzi, siada, wstaje i milczy; iednak cała postawa okazuje stan jego duszy.

Cierpienia ciała i duszy szukają samotności, i czasami obwiniami ludzi o samotność, nad których nieszczęściem należałoby raczej ubolewać.

GAZETY KRAKOWSKIEY

W E S R O D Ę D N I Ą 7. G R U D N I A 1803.

Dalszy ciąg Statystyczny rzut oka na kraj angielski.

Łubo wokolicach tych trzech różnych królestw żadnych innych nie masz szczególniejszych rzek spławnych iak te które z podnoszenia się i opadania morza powstają; iednak wcale przewnie jest między obiema wysp orkadzkich i szotlandzkich łańcuchami, gdyż tam przez podnoszenie się morza bardzo gwałtowne rzeki powstają, któreby się dla żeglarzy, statki po nad ukrytymi skałami i wirami prowadzących, gdyby tych okolic dobrze świadomi nie byli, bardzo niebezpiecznemi stać mogły (36).

Ponieważ Anglia najwięcey ma prostych pomorzow, a przy tych wszędzie są bezpieczne porty i dobry grunt do zarzucania kotwie, przeto też wody dla wzdłuż tych pomorzow od północy lub południa przez kanał płynących okrętów są zwyczajnemi drogami; a przeciwnie francuzkia na przeciwko nich leżące pełne są przyłajkow, miał

czyzn i skał, na które też powszechnie tu panujący wiatr półn. cno zachodni wieie. Atoli iednak angielskie pomorze nie wszędzie jest od przeszkod do żeglugi wolne. Raffy Jarmuru i Lemnonu na południe raffy Dogger, która się daley ku północy wśród angielskiego i juttlandzkiego pomorza znajduje (37), czynią żeglugę dosyc tu niebezpieczną podczas burzy. Jeszcze bardziey ku północy ponad szotlandzkim pomorzem znajdują się tu i owdzie skały i małe raffy, iak *n.p.* przy Boquenes &c. Dno morza czyli grunt kotwiczny jest w tey całej rozległości najwięcey miłki i grubszy różnokolorowy piasek i krzemień, zmieszany i niezmiieszany z mułem i muszlami.

Ilości soli morz, które wielką Brytanią otaczają, nie wszędzie iak i w innych okolicznościach iednaki jest stosunek; przy pomorzach bardziey południowych Anglii jest tylko $\frac{3}{5}$ lub $\frac{4}{5}$ ciężkości wody, w północniejszych zaś stronach tylko ledwie $\frac{1}{2}$ (38)

Morza, które do krajów W. Brytan

- (36) Bieg rzeki między temi obiema wysp łańcuchami od północnego wschodu i południowo-południowo-zachodu pędzi wodę morza atlantyck. go pod czas opadania, ku północnemu morzu i hamburskiej odnodze; w czasie zaś podnoszenia się morza, ma rzeka bieg ku zachodnio-południowemu zachodu i; lecz w obu przypadkach odmienia swój bieg podług po ożenia brzegow. I tak odp. łubnia cisknące się ażwiganie morza ku cieśninie Kate odpędza znówu wodę, która płynie ku tężze cieśninie w rzece od północnego wschodu dążącej ku zachodniemu porzeżu stałego Europy lądu.
- (37) Ogólnie żegluga około zachodu raffy Dogger i daley na południe angielskiego pomorza i jest dla mniej doświadczonych żeglarzow w samey rzeczy niebezpieczną.
- (38) W Cumberland nad irlandzkim morzem miała ilość soli morskiej nie bydź większa w czasie wielkich suszow podług doświadczeń Brownriggs; po wielkich zaś deszczach miała nawet tylko $\frac{2}{3}$ wy. osi.

należących przytykają, są: Morze Śródziemne, przy którego wylęciu znajduje się Gibraltar. Tamże środkiem przesmyku płynie rzečna rzeka z morza atlantyckiego do Śródziemnego; obok zaś obydwóch pomorzów z podnoszeniem się i opadaniem morza wpływa i wypływa dwa razy na dzień. Ilość soli morskiej w tej okolicy jest prawie 17. Największe podnoszenie się morza jest w czasie nowiu i pełni księżyca o 12 godzinie do 10 stop.

Zachodnio-afrykańskie posiadłości wielkiej Brytanii leżą nad atlantyckim morzem, które się przy tym pomorzu zwyczajnie w czasie podniesienia się morza tylko na kilka stop podnosi (39); lecz bieg rzeki w tej okolicy jest tem osobliwszy, że się od przylądka zielonego na zachód południowo zachodzi ku pomorzu Benin zwraca; także tu najczęściej północno zachodnie wiatry panują, które się niekiedy od zachodu, a rzadziej od północy obracają; tam to pospolicie się zdarza, kiedy słońce zbacza od północy; to zaś pod czas południowego słońca zбочenia. Często się też w tej okolicy trafia, iż na jakiś czas uciszają się wiatry, albo, iż wiatry i nawałnice z burzami i piorunami nagle po sobie na przemiany następują.

Do wielkiej Brytanii należące kraje w Azji są nad morzem indyjskim i odnogą bengalską położone, które są częściami wielkiego Oceanu indyjskiego. Przy całym zachodnim pomorzu półwyspy z tej strony Gangesu, najwyższe podnoszenie się morza wynosi 6 lub 7 stop; w Bengalskiej odsodzi u przy Sumatrą najwyższy tylko 6 stop. Obok tej wyspy płynie wielka rzeka od południa na północ; ten sam bieg ma też inna rzeka przy Cejlon, ale tylko od Północnika aż do środka Marea; potem odwraca się wcale w przeciwną stronę. O peryodycznych wiatrach (Passat czyli Mousons) tu panujących już się wyżej wspomnieli.

Posiadłości Brytańczyków w Ameryce ograniczone są częścią morzem Atlantyckim, częścią wielkim Oceanem czyli morzem Spokojnym, a częścią morzem północnym lodowatym. To tu złączone jest z pierwszym między Europą i Ameryką w znaczney rozległości; między Azją zaś i Ameryką złączone jest z Oceanem wielkim przez przesmyk leżący na 10 mil geograficznych szeroki. (40) Co do ograniczenia morza lodowatego przez stały ląd Ameryki niektóre tylko punkta są dotąd od angielskich handlarzów futer, i to nawet nie z zupełną dokładnością, oznaczone.

Z morza Atlantyckiego, które brytańsko amerykańskie pomorza prawie od 43° 15' aż do 60° oblewa, zaczynają się w tej szerokości dwie wielkie odnogi morskie w głębsz kraj u rozciągające się, to jest Baffingsbay na północ między Gronlandją i krajem Prinza Wilhelma, a na zachód pomiędzy brytańsko amerykańskimi posiadłościami Hudsonsbay. Z tych pierwsza złączona jest z Oceanem przez cieśninę Waygatz, i cieśninę Baffins, tudzież przez ich wspólny koniec północny DAVISSTRASSE; druga zaś przez cieśninę Hudsons, Forbishers i Cumberlands (41). W Hudsonsbay morze się podnosi aż do 16 stop, a podnoszenie się morza w okolicy Cap Dieps jest o 11 godz. 10'. W Quebec nad rzeką Lorenz jeszcze dać się widzieć podnoszenie morza które wynosi do 5 stop 8 calow, czas podnoszenia się jest o 7 godz. 30'. W największej części południowego pomorza Newfoundlandy podnosi się morze o 9 godz. pod czas Nowiu i pełni Księżyca aż do 7 lub 8 stop.

Kraj nazywany Brytańskie Indye zachodnie czyli zachodnio indyjskie wyspy ostkie leżą na morzu Karaibskim, które jest częścią morza Atlantyckiego; i to także dziejeza Bermudzkie wyspy. Przy tych tu ostatnich podnosi się morze do 4 lub 5 stop, a czas podnoszenia się na Nowiu i Pełni Księżyca jest

(39) Przy wylęciu Senegalu morze pod czas dźwignienia się o 10 godz. 30' w czasie nowiu i pełni księżyca, nie podnosi się nad 5 stop; toż samo przy wylęciu Gambia; Wzdłuż zaś pomorza Guiney gdzie rzeki, gromady wysp i nic tym podobnego nie przyczynia się do podnoszenia wód, tylko się podnosi na 3 stopy; jak i przy Sierra Leone, gdzie jest czas podnoszenia się o 8 godzinie 15'. Przy wyspie S. Heleny jest czas podnoszenia o 2 godz. 15', a wysokość nie jest nad 2 stopy 8 calow,

(40) Przez przesmyk Behrings.

(41) Baffingsbay w r. 1616 przez Baffin odkryta, a dotąd lepiej nie dochodzona, mało jest znana; domyslnie też iey połączenie z Hudsonsbay przez cieśninę Namijs za niewątpliwe poczytano. Ta ostatnia bardzo daleko w głębsz Ameryki zachodzi, to jest od

o 7 godz. Przy *Antillach* morze pod czas podnoszenia się nie dzwiga się nad 3 stopy, które jest przy wyspie francuzkiej *Guadeloupe* o 6 godz., a stosownie do położenia reszty wysp zaczyna się też podnoszenie wcześniej lub później.

Zaraz po morzach wypada uważać Jeziora tak w wielkiej Brytanii i Irlandyi jako w odleglejszych już posiadłościach. I tak w Anglii te są znaczniejsze: *Winandermeer* w *Westmooreland*, (42) i *Haws-Vater* w tymże hrabstwie; trzy znaczne jeziora w *Cumberland*: *Derwentwater*, *Ulleswater* i *Balsingwater*, z których pierwsze ma w obwodzie przeszło 10 mil; są też różne inne mniejsze w tych i innych hrabstwach. — W Szkocyi największe jeziora są (*Loch's* nazwane). Jezioro *Lomond* w *Dumbartonsh.* (43), *Longe* (*Loch Long*) tamże, (44) Jezioro *Awe* (*Loch Av*) w *Argylesh.*, *Tay* w *Persch.*, *Arkeg* i *Nefs* w *Invernessh.* (45) *Skin* i wiele innych w *Southerlandsh.*, i o-

gólnie w wszystkich częściach kraju. — *Irlandya* z pomiędzy trzech z'ednaczonych królestw ma szczególniej wiele jezior (*Loughs* tu nazwanych) z tych mogą tu w tej mierze tylko następujące najznaczniejsze być wymienione. Jako to *Lough Neagh* (46), i *Erne* jezioro; pierwsze między północą i wschodem, drugie między południem i zachodem *Ulstry*; *Lough Ree* w środku między *Leinster* i *Connaught*; *L. Corrib* w *Connaught*; *L. Derg* między *Connaught* i *Muulster*, i *Killarney* (*Lans*) w ostatnim.

(Reszta potem.)

C E N A Z B O Z

Na targu w Krakowie d. 29. Listopada 1803.

Korzec Pszenicy	- - -	zł. pol.	28	do	33.
— Zyta	- - -	- - -	18	-	20.
— Jęczmienia	- - -	- - -	14	-	18.
— Owsa	- - -	- - -	10	-	11.
— Grochu	- - -	- - -	14	-	16.
— Kalfy i aglaney	- - -	- - -	28	-	32.

południa ku północy przeszło 16° 30', znajdując się południowy koniec *Jamesbay* pod 51°, a zaś pomorze *Repulsionsbay* najbardziej ku północy zachodzące 67° 30'; Rozległość *Hudsonsbay* od zachodu ku wschodowi od pomorza *Richmondsbay* na *Labrador* aż do *Fort Churchill* w *Neu Nord Walles* wynosi prawie 10° 45', a cała powierzchnia tego jeziora przynajmniej połową przechodzi bałtyckie morze czyli tak nazwane morze zachodnie. Nadzieiu odkrycia zachodniej przeprawy z tej odnogi na morze lodowate, zdaie się, że już po dokładniejszych roztrząsaniach znikła.

- (42) To jest najznaczniejsze jezioro w Anglii, tak dla swej wielkości jako i dla znakomitego ryb potowu, którym się tu zabawiają. Rozciąga się wzdłuż na 12 mil angielsk. od północy ku południowi, a 1½ aż do 2 mil wszerz. Mieści w sobie kilkanaście wysp, a niektóre miejsca na nim jako i na jego brzegach mają najpiękniejsze widoki.
- (43) Zamyka w sobie 28 wysp większych i mniejszych, i jest na 30 mil morskich długie, a szerokie na 8 lub 10 takichże mil. W czasie nawet spokojnego powietrza wznosi się niekiedy woda w wysokich bałwanach.
- (44) To jezioro jako i z niego wypływająca rzeka nie zamarza nawet pod czas największej zimy, lecz jego mocniejsze parowanie pokazuje się wtedy w postaci gęstej nady nim mgły.
- (45) Długa wązka jeziora, odnoga, która z *Firth of Clyde* związek ma; takimże też jest *Loch Fin* i z nim w związku będące jezioro trochę daley ku północy *Dow* (*Loch Dow*). Wszelako tych za prawdziwe jeziora uważać nie można, ale raczej są to wązkie przeciągi odnóg morskich, których się na około całej Szkocyi wielką liczbą znajduje.
- (46) To jezioro w *Ulster* leżące ma nazwisko od swego białego dna, i jest bezwątpienia największem w wszystkich trzech królestwach. Do niego wpada 8 rzek, z których *Bann* przez niego przepływa, a potem uformowawszy jeszcze po drodze małe jezioro, do morza wpada. Stan wody tego jeziora jest w zimie i w lecie bardzo różny; ta woda t. j. ma własność, iż włożone w nią drzewo przenika i czyni go gęstszem cięższem, nie odmieniając go jednak w moczem innym. Po uczynionych chemicznych doświadczeniach pokazało się, że ma w sobie wiele żelaza.

W Wiedniu d. 26 Listopada.

Młoca wynosząca 16 rąfznych garcy:	
— Pszenicy - - - - -	zł. pol. 25 do 30½.
— Zyta - - - - -	18 — 20.
— Jęczmienia - - - - -	10 — 12½.
— Owsa - - - - -	9 — 11.

W Brynie d. 25. Listopada.

Młoca Pszenicy - - - - -	zł. pol. 19 do 22.
— Zyta - - - - -	12 — 14.
— Jęczmienia - - - - -	9 — 10½.

— Owsa - - - - -	6 — 7.
— Prosa - - - - -	16 — 20.

W Gdańsku d. 19. Listopada.

Szefel czyli pół korca naszego w monecie pruskiej:	
— Pszenica - - - - -	zł. pol. 12 do 15½.
— Zyto - - - - -	9 — 10½.
— Jęczmień - - - - -	6½ — 8½.
— Owies - - - - -	6. — 7.

D O N I E S I E N I A.

Niżej podpisanego służący własny na kłeparzu Szymon Kuzarzewo wzrostu małego lat mający do 50 rodem Rusin na dniu 13 Listopada skradłszy suknie, bieliznę, pieniądze tak w bankocetlach jako i w drobney monecie różney, tudzież patenta niżej podpisanemu służące uciekł; krotby tedy onim jaką powziął wiadomość niechay da znać do Kantoru Gazery Krakowskiej, a słuszną nagrodę odbierze.

Kazimierz Zakrzewski.

C. K. sądy szlacheckie Krakowskie Galicyi zachodniej oznaymia tym Edyktem Panu Janowi Pauszcy: że P. adwokat Lewicki zastępca mały sukcesyonalney po Ignacym Kalityńskim pozostatey, u sądow tych — o zapłaćenie summy 180 czer. zł. — żatobę nań niego podał, i opomoc sądu, ile sprawiedliwość wymaga prosit.

Gdy zaś sądy te, nie mając wiadomości gdzie on zostaje, lub czy wcale w C. K. państwach dziedzicznych znajduie się, onemuż Panu Janowi Pauszcy adwokata tuteyszego P. Wolickiego z tego szkoda i jego kosztem zastępcą postanowily, z którym proces ten stosownie do ustawy sądowey na C. K. państwa dziedziczne przepisaney rozpocznie się i ukończony będzie; on przeto Edyktem niniejszym tym końcem upomina się: ażeby wczasie przyzwoitym to jest dnia 1 Lutego roku przyszłego sam stanął, albo jeżeli jakie ma prawa swego dowody, te zastępcy wyznaczonemu wczesnie przestął, albo nakoniec imiego sobie patrona obrał; tego sądom tuteyszym wymienił, i podług przepisu tych szródkow prawa używał, które do swey obrony za nyskuteczniejsze osądzi; gdyż w przeciwnym razie wszelką niedogodność z zaniedbania wyniknąć mogącą samby sobie, podług opiewu C. K. praw. przypisać był winien.

Jożef de Nikorowicz.

Karol de Reinheim.

Jan Nep. Vlach.

Z Rady C. K. Sądow Szlach. Krakowskich Gall. Zachod.
Dan w Krakowie dnia 25 Październi 1803.

Sternbeck.

C. K. Sądy Szlacheckie Lubelskie Galicyi zachodniej wszytkim, którym o tem wie-dzieć należy wiadomo czynią, że na żądanie Miryanny z Chrzanowskich pierwszego Młyński drugiego żoza terażnieyszey Rzewuski, małoletnich po ś. n. Alexym Młyńskim poollatych dzieci matki i opiekunki, tudzież Karola Sosnowskiego współ opiekoni, na zaspokojenie wy-graney przeciwko Walentemu Proszewskiemu summy 967 czer. zło. 11 zł. pol.; Licytacya kosztownych rzeczy przez właściciela onych wspomnionego Walentego Proszewskiego zastaw-nyeh w depozycie sądowym znajdujących się jako to: Dyamentu w złotym pierścieniu opraw-nego, tak zwanego Solitera za 300 czer. zł., kulczyków dyamentowych, za 260 czer. zło., bransoletek dyamentami obłożonych za 150 czer. zło.; nakoniec zegarka z totym tańcuszkiem dyamentami przyozdobionego za 200 czer. zło. oszacowanego, w tuteyszych C. K. Sądach ślacheckich Lubelskich, na d. 15 Grudnia b. r. o godzinie 9 z rana odprawiać się będzie, na który to termin wszyscy chcący kupić te rzeczy niniejszym zapraszają się Edyktem.

Gołaszewski.

Wrabetz.

Purtscher.

Z Rady C. K. sądow szlach. Lubelskich Galicyi Zachod.
Dnia 31 Października 1803.

Klimaszewski.